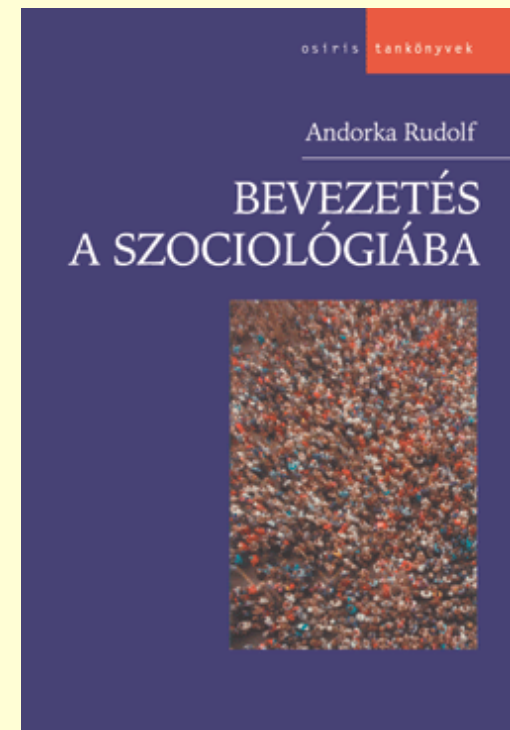

Bevezetés

MI A SZOCIOLÓGIA?

Dr. Bartal Anna Mária
egyetemi docens

Tananyag, követelmények

kötelező irodalom:

- Andorka Rudolf:

Bevezetés a szociológiába.2006. Osiris kiadó

Vizsga: 50 kérdésből álló teszt

1. Tematika

- Mi a szociológia?
- A szociológia kérdései.
- Mire jó a szociológia?
- Megy –e a világ előbbre a szociológiától?

2. Tematika

1. Mi az a történeti gazdasági környezet a miben a szociológia megszületik?
2. Eredet – skót filozófia és francia felvilágosodás.
3. Kezdetek – Auguste Comte.
4. Az alapító atyák: Karl Marx, (Spencer, Pareto) Émile Durkhem, Max Weber, (Simmel).
5. kortársak: Tönnies, Simmel.
6. Iskolák (francia és német) és a főbb szociológiai irányzatok.

3. Tematika

1. **A szociológia fő kérdése: egyén versus társadalom, társadalom versus egyén. A mikro-, makro-szociológia megközelítési aspektusai.**
2. **Az interakció, mint közvetítő. Szerep-pozíció-státusz**
3. **Az egyén társadalmivá válása: a szocializáció, mint a szereptanulás háttere.**
  - Az egyéni élet *fejlődési korszakai* - biológiai-pszichológiai-szociálpszichológiai nézőpont ⇒ az egyén társadalmi identitása miként alakul ki.
  - Az egyéni *életút*- társadalmi nézőpont ⇒ a személyes élettörténet alakulása a társadalmi változások hatására
4. **Szocializációs közegek: közösségek – csoportok.**
5. **Család - „Menedék egy szívtelen világban” - társadalmi kiscsoport - az elsődleges szocializáció (szereptanulás) színtere.**
  - szervezete - funkciói – történeti változásai „Háború a család körül”**

4. Tematika

1. **Értékek – definíciók, fogalmak. Értékhierarcia-értékszociológiai vizsgálatok. Az érték és az attitűd viszonya.**
2. **Értékek változásai – időben és térben. A magyar értékszociológiai vizsgálatok eredményei.**
3. **A norma. Érték – norma – szerep.**
4. **Konformitás és nonkonformitás.**
5. **Deviancia fogalma és a deviáns viselkedés típusai: bűnözés, öngyilkosság, alkoholizmus, kábítószerfogyasztás, lelkibetegségek, játékszenvedély, prostitúció.**
6. **Szükségesek –e a devianciák? – avagy a deviancia elméletek és az osztályozási szempontok.**
  - biológiai elméletek
  - pszichológiai elméletek
  - pszicho-szociális elméletek
  - közgazdaságtani megközelítésű elméletek
  - szociológiai elméletek: anómia, címkézési, kulturális

5. Tematika

- **Társadalom és a kultúra fogalma – kép és keret viszonya**
  - **Kultúra és szubkultúra.**
- **A szubkultúrák és metszeteik: nem-kor-etnikum-nyelvi-vallási-deviancia.**
- **A multikulturális társadalom – asszimilációtól az integrációig – a globalitás hatásai.**
  - **Nemzet - kisebbség - etnikai csoportok.**
  - **Előítéletek és diszkrimináció az elméletek tükrében.**
  - **A cigányság helyzete Magyarországon.**

6-7. Tematika

1. Társadalom és társadalomtípusok

- –premodern (vadászó-, gyűjtögető-, agrár-, pásztorkodó-, tradicionális társadalmak) modern (korai-, érett-, késő modern ⇒ reflexív modernizáció ⇒ rizikótársadalom)
- első-, második-, harmadik világ
- centrum, periféria, félperiféria, külső erőter elmélet

2. Társadalmi struktúra és magyarázó fogalmak

- - társadalmi struktúra és rétegződés jelentése
- - osztály, réteg, rend, státusz
- - a társadalmi struktúra modelljei: piramis-hagyma-homokóra-milieu modellek

3. A társadalmi struktúra magyarázó elméletei és csoportosításuk

- - A társadalmi struktúrát alkotó **viszonyok** alapján: - *harmónia elméletek* (konzervatívok), *konfliktuselméletek*-(radikálisok), *hatalomelméletek*, *csereelméletek*
- - A társadalmi struktúra **dimenziói** alapján
- - A társadalmi struktúra **főbb kategóriái** alapján

4. Társadalmi mobilitás

- -intra- és intergenerációs mobilitás
- -vertikális, horizontális mobilitás
- - mobilitási csatornák: egyéni – osztály-réteg
- földrajzi, szakmai, munkahelyi, házassági

8. TEMATIKA

- **A mezo-szint: társadalmi intézmények – formális szervezetek**
- **A formális szervezetek- A bürokratikus és nem bürokratikus szervezetek**
- **Az államilag szervezett társadalmak feltételei és jellemzői**
- **A modern államok-az állampolgári jog**
- **Demokrácia – típusai és elméletei**
- **A többpárti képviseleti demokrácia**

9.TEMATIKA

- **A tudományok emberképe: a homo sociologus – homo oeconomicus.**
- **Alapfogalmak: Gazdaság - piac**
- **A főbb közgazdaságtani, gazdaságszociológiai irányzatok és képviselői - a gazdaság és a társadalom, illetve az állam-piac viszonyának kérdése.**
- **A gazdaságfejlődés ciklusai (a hosszú hullámok elmélete)**
- **A gazdaságfejlődés főbb korszakai: a szabadversenyos kapitalizmustól az ipari kapitalizmuson át a jóléti államig/globalizációig**
- **A munkamegosztás – alapfogalmak**
- **A munkanélküliség és következményei**

10. TEMATIKA

- **Az oktatás szerepeinek kialakulása történelmi távlatban.**
- **Az oktatás szerepe a funkcionalista és a marxista elméletek szerint.**
- **A rejtett tanterv (Ivan Illich)**
- **Iskola, mint szervezet**
- **Az iskolai siker és kudarc tényezői.**
- **A kulturális tőke**

11. TEMATIKA

- **I.1. Egyenlőség - az egyenlőség feltételei**
  - 2. különbözőségek – társadalmi egyenlőtlenségek
  - 3. Az egyenlőtlenség mértéke – az elméleti megközelítések szerint
- **II. A társadalmi egyenlőtlenség dimenziói**
  - *II.1. területi-települési*
    - 2. iskolai
    - 3. életmódbeli-kulturális
    - 4. foglalkozási
    - 5. jövedelmi - vagyoni
- **IV. A szegénység - kiilleszkedés, kirekesztés**
- **V. Társadalompolitika és eszközei**

12.Tematika

A magyar szociológia történetének főbb korszakai – virágkorok és cezúrák

- Az indulás: a XX.század fordulója
- Cezúra: 1919 után
- Két háború közt – főképpen a harmanicas évek - a nép szociográfia virágzása
- Újrakezdés: 1945-1949
- Cezúra az 1960-as évek közepéig
- Intézményesülés: az 1960-as évek közepétől (fél cezúra a 70-es évek elején) „cenzúrázott témák“, szociográfiai irodalom másodvirágzása,
- rendszerváltozás

A magyar társadalomstruktúra modellálásai

- a két háború időszakáról: a kettős társadalom (Erdei Ferenc, 1940/1976)
- két osztály egy réteg sztálini modellje
- Munkajelleg csoportok (Ferge Zsuzsa 1968)
- L-Modell (Kolosi Tamás 1986)
- Két háromszög modell (Szelényi Iván 1989)
- Terhes babapiskóta (Kolosi 2000)

A magyar szociológia főbb tematikái :az értelmiség helyzete, polgárosodás vita, az elit-kutatások

Társadalmi mobilitás jellemzői Magyarországon a szocializmusban és a rendszerváltozás után

